

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	8 Kor.
Félévre	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	2
— Hirdetések díjszabás szerint. —					

Vallás és iskola.

— Irta: Fintér János. —

Az olyan társadalom nem sokat ér, amelynek köréből hiányzik a vallásos és a szükséges iskolai nevelés. Mert kétségtelen, hogy komoly bajok sújtják és zaklatják a társadalmat ott, hol az ifjúság magán- és nyilvános neveléséből, melytől az egyház és a haza jóléte függ, a vallás tekintélye kizáratik.

Mert egyedül a vallás lehet csak igazi alapja és kiinduló pontja minden további fejlődésnek és haladásnak. A vallásnemszak az erénynek forrása, hanem a nemzeti kultúra továbbfejlődésének is. A hol ez hiányzik, a hol a szivekből kialudt annak már minden szikrája, ott a társadalomból lassankint kibál azon igazi keresztény szellem, mely a nyugalom alapját szilárdul fenntartani, hasznos haladást létesíteni képes az emberiségnek és oly eszközöket adni kezébe, melyek az örök végelelérésére elkerülhetlenül megkiván'atnak.

Innen van az, hogy romlott szívek és tepedő erők kerülnek ki ma iskoláinkból az emberi társadalomba.

Innen magyarázható meg, hogy parányi (szépnek látszó) földi jóért a vallási-erköles szilárdságának hiányában képes még örök boldogságát is magától elég meggondolatlanul eldobni.

Az ilyen egyén megelégedik önmagáról, vakon márija magát a világ megromlott háborgó tengerébe s tán abban a reményben, hogy így

minden szép, jó és nemes cél iránt való törekvése előbb lesz elérhető. Pedig esalódik, mert az ilyen vallás nélkül való fegyverekkel a tevely és a hazugság örvényébe süllyed s mint ilyen a maga téveszméinek hódolva vésl áraszt mind az egyházra, mind a családra, mind a nemzetre és társadalomra.

Azért a szülők jámbor és hithű életmódja nagy mértékben elősegíti a gyermekek leendő boldogságát, melynek gondos s észélyes alkalmazása megveti alapját a serdülő kor üdvös kikepzésének.

Ennélfogva nagy igazság az, hogy az ember anyja keblén képeztesse jóvá. „A jó fa jó gyümölcsöt terem.“ Az is mindig igaz marad: „Az alma nem esik messze fájától.“

Azért aggodott tán Petőfi is annyira, midőn így kiáltott fel: „Jesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?“

A szülőknek még ideje-korán egyesült erővel az iskolával és a hálhatók, hogy a nevelés a vallás jogosult követelményei szerint kezeltesse s nagyon kell vigyázniok, nehogy az anyag átgyúrása avatatlan s tanulatlan nagyási mániában szenvedő egyének kezébe jussanak.

Szerintem is a vallás és iskola két nélkülözhetetlen alapzata az állam boldogságának, nincs abban igazi honszeretet, ki e két szikla-szilárd oszlopot feldönteni akarná.

Machiavelli mondja: „Legbiztosabb jele az állam romlásának a vallás és iskola megvetése.“ S valóban igaza van. Mert tagadhatlan,

hogy a vallás és iskola szabadsága a nemzet szabadságával oly szoros összeköttetésben áll, hogy csak e kettős ~~szilárd~~ nyugszik biztosan az államepület és a nemzeti duzzadó eret.

A vallás-erköles oktatásnak kell uralkodnia minden téren, tekintet nélkül a hitfekezetekre s különféle kasztokra, még pedig azért, hogy a vallás által lelkeknek nyújtott erejével egykor, ha majd az élet nehéz gondjai nehezülnek vállalkra, bátran szállhassanak szembe minden nélkülözéssel — s viharral.

A vallást nem pótolja semmi.

Tudással ugyan enélkül is meglehet telíteni az agyat; de könnyen bekövetkezethet az az idő, hogyha majd a veszély idejében álmaikból felébrednek, a kiélesített hegyes tört a vallás nélkül oktató szülő, vagy tanító szívébe mártják.

A vallás mindenk előtt!

B. Eötvös József szavai szerint azok, kik a vallástól megfosztják az embert, éppen úgy tesznek, mint kik a hegyek oldalain kiértják az erdőt, melynek nyomába jó a pusztaság s a lerohanó vizek elsodorván a termékeny talajt, nem nő abban többé semmi hasznos, semmi jó.

Tény az is, hogy a vallásos nevelés és a tanítás emelésének szintén egyik feltétele az oktatási szabadság. De e szabadságnak nem szabad korlátlannak lenni. Mert a korlátlan szabadság eleinte (látszólag) figyelmissé teszi úgy a tanító s szülő, mint a tanuló gyermeket minden szép s nemes iránt; de később annál érzékeltlenebb lesz azoknak elsajátításában.

TÁRCA.

A szegény emberek pártja.

Irta: Thury Zoltán.

A villamos kocsí üresen indult el a végállomásra. Vörös lámpája erőszakosan fürta bele magát a ködös, szürke sötétségbe. A kocsí elején hegyesre faragott tuskó forma alakú irányító a fekezőt. Azért volt ilyen különös formája, mert fejére húzta a szürke köpönyeg csuklyáját s ebből csak a szeméit meresztette bele az útra, folyton lármázva a csengővel, akár észrevett maga előtt valakit, akár nem, inkább csak azért, hogy valami hangot halljon. Hátul a kalauz a pénzt számolta. A táskájából kivett egy csomó hatost s egyenkint átvonsta a másik kezébe. Nem ment nagyon könnyen a munka. Az arcán meglátszott, hogy nagyon megkinozza az esztét ez a sok hatos. Mikor végzett velük, a jegyeket vette sorra. Megnézte, hogy melyikből mennyi maradt, megint összenézegette a pénzt s elkomorodott. A káros ember csendes töprengése ült az arcára. Mikor aztán hiába nézegette a pénzt, meg a jegyeket, sehogy sem akart rendbe jönni a dolog, visszacsapkodta az egészét a táskába s dühösen rángatta meg az állomásokon

a szíjat, amelynek végén a kocsivezető esengőjére billen rá a kalapács.

Egyik állomáson egy földije kapaszkodott föl a kocsira.

— Nini Rácz úr, mondta a kalauz. — Micsoda szél hordja erre miféleképp?

— Itt lakom a Palánk-utcában.

— Bádogos még mindig, vagy talán hogy valami hivatalt vállalt, teszem fel, hogy diner lett, vagy mi . . .

— Csak a mesterséggel szegénykedem, verje meg az Isten. Mikor is találkoztunk utoljára, van vagy hét-nyole éve, ha nem több. Azóta már kétszer voltam mester. Most már megint csak benn dolgozom a fedőgyárban. Nem boldogulhat az ember. Itt a fabrikában mindent olesóbban megcsinálnak. Komisz munka, ráfújnak s behorpad, hanem olesó. A szegény ember még hozzá se fogott s ezek itt már készen vannak vele. Meg szép is. Olyan fényes minden edényük, mint a tükör, agyonnyomják az embert.

— Úgy?

— Agyon. Inaskodik az ember, meg vándorol, hogy majd leszakad a lába, aztán próbál, meg kinlódik s ez a vége. Szerencse, hogy meghalt az asszony . . .

— Elhalt szegény?

— El, el. Isten nyugtassa meg. Magának itt, látom, jól megy dolga. Ha fáradsz, hát meg van érte a szép fizetése, biztos . . .

A kalauz a számadására gondolt s megint elkomorodott.

— Éppen azt számítgatom, hogy nem talállok hetven krajcárt. Tán hogy egy koronát adtam vissza hatos helyett . . . Olykor-olykor úgy megrohanják az embert, hogy elveszti a fejét. Hiába kiabálok, hogy tele van a kocsí, nincs hely, az úrféle tolokodik, aztán fizethetek. Az embernek csak két keze van, nem négy, mint a majomnak, szakítom a jegyet, szakítom, fizetek, sürgetnek, lecáfolnak, elől-hátul le-meg felugrának, aztán ismerd ki magad. Az ipar csak mégis ipar. Nincsen annyi sok emberrel kellemetlenkedése, nem szidják az urak . . .

— Nem, csak még azt a kis pénzt is lehúzzák a kárba. Rosszúl vágod a lyukat a hádogba, fizetsz, behasad a fedő széle a kalapács alatt, fizetsz. Tíz krajcár, húsz krajcár, ötven krajcár, sír az ember, amikor a hét végén elszámol. Maguknál nincs kár . . .

— Nincs, hanem ha felír a rendőr, mert sok a kocsin az útas, a kalauz felel érte, ha nyitva marad valamelyik ajtó, a kalauzt bünte-

Egyszerre a tettvágy kívül belőle, ereje lankadni kezd, szíve érzéketlen marad s végre agyát a homály sötét fellege borítja el.

Ellenben a mérsékelt korlátolt oktatási szabadság és nevelés a tanításba életet hoz, kiterjeszti a látókört s oly termékenységet biztosít, mely megőrvja a neveléssel párosult vál-lásos oktatást az érzéketlenség azon nemétől, melyre minden oly intézmény süllyed, mely ri-deg programnak van alávetve.

Szükséges még mindezeket kívül az anyanyelv alapos tudása (mellőzve úgy az egyház-ban, miként iskoláinkban a nemzetiségi nyelveket), és ennek a szívre való beoltása, mely egyedül alkalmas valamely nemzet gyermekeit a hazeszeretlet eltelhetetlen szálaival egy es-la ládá fűzni s szilárdá tenni.

Nézetem szerint első sorban a vallás, mint mindennek az alapforrása, azután a szülők és tanítók egyöntetűsége, a nemzeti államnnyelv és végre az okosan korlátolt tanszabadság mind-azon ifjak előkészítő iskolái, kikre egykor a haza erkölcsi és szellemi munkája vár, a kiknek ke-zeibe egykor nemzetközi érdekek politika, val-lás, egyház, tudomány nem felülletes ápolása, törvényhozás, egyszóval a nép boldogítása lesz létve.

Azért itt nem lehet más feladat, mint a gyermeknek erkölcsi és szellemi képességét az iskola és vallás fundamentumából kiindulva egyetlenesen fejleszteni, finomítani, hogy ne csak egy negyed, vagy fél, hanem tökéletes egészet képezzen.

A tanférfiaknak sürűbben kell érintkez-niök a szülőkkel, hogy vállvetve állhasanak el-len azon bajoknak és veszélyeknek melyek, napja-inkban lépten-nyomon fellépnek a vallást nél-külőző ifjak szívében.

Sajnos, ma még sokan nem akarják meg-érteni azt, hogy képmutatással mennél többet nyerünk (az iskolákban) a folszínen, annál több vesz el a mélyen.

Ismertük a vert csapásokat — mondja Eötvös — és mégis sokan átadják gyermekeiket a romboló szellemi erőszaknak.

Pedig első sorban az erkölcsieket keressük, csak azután a szellemeiket!

Mert az erkölcsök teszik az embert finomná, aestetikussá, az aggódót nyugodtá s a tudománnyal edessé.

Csak minden időhöz legyen kötvé, akkor nem lesz semmi nehéz. Ép azért óvakodjunk minden koraitól, mert a hamar munka sosem vált előnyére senkinek sem!

Ne kezdjük a vallásos nevelést, illetve a vallásos-oktatást mindjárt dogmatikus tételek fejtegetésével, vagy a szellemképzést a sivár száraz bölesészettel, mert akkor célt tévesztünk. „Scio, me nihil scire!” Ne hódoljunk annak a ferde, hipokratikus nézetnek, hogy a gyer-mek már jó korán egyetemes műveltségi alapot nyerjen, hogy akként mielőbb képesítve legyen a társadalmi életre! Egyetemes műveltséggel bírók még a felnöttek között is vajmi kevesen vannak; mert tény az, hogy aki mindent akar tudni, mindenbe belemártja magát, semmitsem tud, vagy igen keveset.

Művelje mindenki a maga szakkörét, ez is nagyvá teheti, ha nem téveszt célt.

Mert tagadhatlan, hogy a hazának nem pro-letárookra, kávéház-örzökre és tivornyázókra, ha-nem munkás és hasznos polgárookra van szük-sége.

Ez a mi iskolánk hivatása, nemcsak isme-reteket közölni, hanem arra kell sülyt fektetni, illetve törekedni, hogy a szív és szellem zsenge tulajdonai egyenletes eggyé olvadjanak!

Tudom, hogy elvem nem mindenben tartó-zik a modern elméletek keretébe, de ez engem nem ingat meg hitemben és szilárd meggyőződé-semben.

Ezt az igazságot nemcsak én vallom, ha-nem minden kornak nagy férfai vallották.

Jól mondja Tacqueville: a vallás csak úgy kísérvje a nemzeti nevelésnek és tanszabadságnak minden harcában és diadalmaiban, mint azok-nak bölesője és jogi forrása.

Ugyancsak idevonatkozólag helyesen mondja Göthe is: a hit házi töke, vannak nyilvános ta-karék segélyegyletek, melyek a szükségben egye-sek baján segítenek — itt a hívő maga veszi át egész esendben kamatait.

Helyesen mondja Rousseau — a vallás és az erkölcsiség legnagyobb kezeség a tör-vény mellett és annak hü biztosítéka.

S valóban úgy van. Legyen erők azért mindenkor kimondani, hogy a fegyelemnek (mely legtöbb iskolából hiányzik), rendnek és minden erénynek titkát a vallás-erkölcsi oktatásban kell keresnünk.

Csak a vallás-erkölcsi erőből táplálkozó szív és nemes lélek szolgáltatja azon mentő horgonyt, melyet a tudomány egy magában nem nyujt soha, mert nem is nyujthat.

A család az első nevelő; második az is-kola, ezeknek kell „uno corde et una anima” oda hatniok, hogy a gyermekek szívében már jó korán erős gyökeret verjen a vallás, hogy azt azután ne legyen képes onnan semmi erő kitépni és semmi áramlat magával ragadni még a legnagyobb veszélyek idején sem és ha úgy lesz, — akkor a magyar újból boldog, függet-len és szabad lesz.

Gimzetes Apátok és Prépostok.

Olvasóink előtt bizonyára ismert dolog, hogy egy nagyon elterjedt fővárosi napilap, a Buda-pesti Hirlap hírül hozta, hogy a római Ri-tu-s-kongregáció 1904. december hó 14-én kelt rendeletével az összes gimzetes apáto-kat és prépostokat mindenemű főpapi diszjel-vény viselésétől feltétlenül eltiltotta. A nevezett lap ezt azzal a teljesen indokolatlan, sőt rossz-hiszemű megjegyzéssel kísérte, hogy Rómában ezt financiaiis okokból tették, azért, hogy a gim-zetes apátok és prépostok Rómából legyenek kénytelenek kérelmezni a főpapi diszjelvények használatának engedélyezését, amiért aztán bus-sás illetekeket kellene fizetniök.

Erre az inszinnuációra megfelelt ugyan már a katolikus sajtó; fennmaradt mégis az a nyug-talanság és nagyfokú elégtelenség, mely izgatja az érdekelte magyar papi köröket amiatt, hogy egy ilyen capitis diminutio által sokak szerzett jogaiktól elűttenek és mindezeknek tetéjébe még gúnyos megjegyzéseket is kénytelenek eltűrni. — Sőt, az egyik hazai káptalan ékes emlékiratban

tik, ha az urak felugrálának menetközben, az is az én bajom. Az ipar mégis csak ipar . . . Ha az ember dolgozik, hát csak hasznát látja . . .

Sóhajtott s a zsebeit kezdte kutatni, hogy talán valahol megtalálja a hetven krajczárt. A bádagos is biztatta.

— Ott, ott, csak keresse. Nem nyelte el a föld.

— Nincs, csak éppen hogy próbálók úgy vaktában, hátha a kezembe akad.

— Talán a belésbe esűszott.

Egy darabig hallgattak. A kalauz még min-dig a zsebeit kutatatta sorra, a bádagos pedig a lámpába bámult s szinte látni lehetett a sze-mein keresztül, hogy hogyan öröl meg lassú munkájú agya valamit, amit már mindjárt el-mond, csak egészen készen legyen vele.

A kalauz befetjete a keresést.

— Nincs, mondom, hogy nincs meg.

— Azt meg én mondom magának, cim-bora, hogy bolond, aki tovább is vár. — Közle-ebb hűzódott a kalauzhoz, csak úgy szokásból körülnézett, hogy nem hallja-e valaki és beszélni kezdett a másik panaszos embernek egy csomó háborúskodást, amire mindaketten fölmelegedtek s úgy néztek egymásra, mintha lázuk lenne.

— Van már a szegény embernek is pártja, oda be kell menni. A báró megy a bárókhöz, a gróf a grófokhoz, miért ne álljon a szegény

ember is a szegény ember mellé. Igaz, nem igaz? Ha sokan vannak együtt, majd csak ki-okoskodnak valamit. Így csak nem mehet a vil-lág végeig . . . Én is mennék, hanem nálunk betiltották. Az igazgató kihirdette, hogy mind-járt kiesapja a gyárból azt, aki elmegy a szo-cialistákhoz. Azt a kis falat kenyérét csak még se hagyhatja az ember. Maga fiatalabb is, meg jó formája van . . .

A kalauz a saját gondolatmenetét követve, szórakozottan újra nekiesett a zsebeinek s csak úgy magához veszelve, töprengett a baján.

— Nincs meg, a Jézus verje meg, hova lett . . .

— Majd lenne akkor pénz, meg minden . . .

Nem beszélhetett tovább, mert a kocsis lép-csöjére föluggrott egy rendőr. A kalauz szolgál-atra készen nyitotta föl előtte az ajtót, a bád-gos pedig behűzódott a túlsó sarokba s hall-gatott. A rendőr oda se nézett, nekivette há-tát a kocsis korlátjának s egy-két szót beszélt a kalauzsal.

— A negyvennégyest ma bejelentették ná-lunk. Nekiment a hatvanhetesnek. Kutya kűd van. Haza megy most?

— Nem még két útam van. Maga már ki-állott?

— Ki, ideje is, harminchat óra óta nem veteltem le magamról a ruhát. Nagy a strapa mostanában az új főkapitánnyal.

A bádagos közelebb ment. Megesillant a

szeme s most már ő is beállott a beszélgetők közé.

— Sok a munka?

— De mennyi!

— Talán nincsenek elégségesen?

— Még kétanyinának is akadna dolga.

— Hát ez az, látta, ez az, amiről én beszél-lek. Itt a földivel éppen egy kicsit kibeszéltük magunkat. Már kétszer dolgoztam a magam kezére, aztán belebuktam s úgy vagyunk vele, hogy akik nagyobb urak nálunk, azt hiszik, hogy a szegény ember barom, hát hogy meg kellene mutatni nekik, hogy mégse vagyunk éppen bitang jószág. Azt beszéltek itt a földimel, hogy ha van a szegény embernek pártja, hát bele kellene menni. Nekem igen-igen bajos, mert hát a gyár ellene van, meg itt a komám sem teheti, kiesap-nak a helyéből; úgy kellene megkezdeni a dol-got, hogy a rendőr urak egyszerre csak mondanák meg, hogy senkinek se lesznek kutyái a főkapitánnyak, meg a miniszterek-nek . . .

A rendőr rábámult a rongyos kis emberre s elgondolkozott azon, amit hallott . . .

— Hogy nem leszünk kutyája senkinek . . .

— Azt hát, odavágni nekik a pléhtáblát, aztán könnyen menne minden. A többit elinté-znök. Ha maguk nem lovagolnának rá az emberre, meg össze nem taposnák, nagyobb lenne a sze-gény emberek pártja.

— Nem taposunk mi.

fejtven ki ezen római rendelkezés ellen felhozható okait, messze túl is lő a célon, de a szög fejét sem találja el, sőt inkább beleesik a legvaskalaposabb jofezimusz kráterébe, ahova magával szeretné rántani a többi káptalanokat is, midőn arra szólítja fel őket, hogy tartsanak vele, azaz tegyék magukévá az állítólagos sérelmet is és az ő okfejtését is.

Nem szándékunk itt ezzel az emlékirattal foglalkozni, részben, mert nem a nyilvánosságának van száruva, jöllehet nyomtatásban jelent meg, de a szokásos „kézirat gyanánt” való jelző nélkül és szétküldetett, amint látszik némely lapoknak is, másképp bajos a profán sajtó bebeszölését megérteni, részben azért, mert meggyőződésünk szerint, az illetékes faktorok részéről a jól megérdemelt megróvási kalandban fog részesülni.

Ha tudnók ki írta, felhívnök becses figyelmét egy igen szellemes német kath. írónak Sebastian Brunner-nek ily című munkájára: Die theologische Dienerschaft am Hofe Kaiser Josef II. — Ebben az illető megtalálhat mindent, ami az ő eszejárása és szája szerint van.

Nézetünk szerint ugyanis fölösleges minden emóció, mivelhogy magából a Rituskongregáció szóban forgó határozatából is világos, hogy az *nem vonatkozik*, amintohogy ebben a formájában legalább, nem is vonathozhatik Magyarországra.

A Rituskongregáció szóban forgó 1904. évi december 14-éről kelt határozata szóról-szóra így hangzik:

„Expositatum est a S. Rituum Congregatione:

1) An ecclesiastici, quibus a quacunque potestate, etiam regia titulus conferatur alicuius Abbatiae vel Praepositurae jamquidem destructae et penitus extinctae, functiones pontificales celebrare valeant;

2) An saltem iidem Abbates vel Praepositi titulares insignia, quibus utuntur Abbates mitrati, sine pontificalium usum habentes uti sunt crux pectoralis, mitra et baculus, gestare unquam possint;

— Nem?

— Nem jökedvünkéből.

— Maguknak sem lehet valami gyöngyölgük. A jó ruha, meg a fűtés, hát aztán meg mi? Maguknál se más az úr, mint másutt, csak lehúzzák a kis pénzüket erre-arra, amikor aztán élni kellene, hát nincs.

— Nincs bizony. . .

— No hát! Nem jobb lenne úgy, ahogy én mondom?

Valahol a gyalogjárón kiabáltak. A lármára a rendőr odapillantott a bádgosra, mintha csak ez a szegény kis ember zajongott volna.

— Ne beszéljen össze-vissza annyi számárságot!

Felelni már nem lehetett neki, mert leugrott a kocsirol. Újra ketten maradtak. Tovább már nem beszéltek s amikor a kocsis járása lassabb lett, búcsúzni kezdett a bádgos.

— Hát az isten áldja, földi.

A kalauz csak úgy utána pillantott, mintha valami idegen lett volna s mikor megint beleindult a kocsis a ködbe, kiforgatta a zsebeit s előlről kezdte a keresést.

A bádgos a gyalogjárón ment tovább. Mikor a kocsis elrohant mellette, utána kiáltott:

— Hát csak gondolja meg, földi, amit arról a dolgról mondtam.

3) An iidem qua tales, benedictionem ullam recipere possint et praesertim eam, quae invenitur in Pontificali Romano?

„Negative in omnibus.”

Ez volt a Rituskongregáció válasza.

Kérdés már most, érinti-e a fenn idézett határozat a kiváltságos magyar egyházi jogterület is?

Határozott meggyőződésünk az, hogy *nem*.

Első sorban az a feltűnő, hogy a Rituskongregáció nem mondja meg, hogy ki és mely országból tette föl a kérdést. Ez pedig lényegesen szükséges előfeltétele volna annak, hogy el lehessen dönteni, tényleg hazánkra is vonatkozik-e ez a határozat. Mert ha csak az általános egyházjog szempontjából tekintjük a dolgot, akkor ez a határozat semmi újat sem tartalmaz. Az általános egyházjog elve, az hogy usus pontificalium *de jure* inhaeret dumtaxat episcopali dignitati. A kiváltság apátok és prépostok is csak apostoli kiváltság alapján bírhatják a főpapi jelvények viselésének díszét, amely éppen nem lényeges kelleke az ő esetleges joghatóságuknak. Ebből pedig világos, hogy a tényleg megszűnt és megszüntetett, tehát sem tényleg, sem jogilag nem létező apátságok semmiféle kiváltsággal nem bírhatnak. Csakhogy a magyar király által adományozott apátságok és prépostságok ügye más elbírálás alá esik.

Minden vitán felül álló tény ugyanis, hogy a magyar apostoli királynak a pápai szentszéktől való nyolcszázados joga Magyarországon püspökségeket, apátságokat, prépostságokat állítani, adományozni és megszüntetni. A magyar király által felállított egyházi javadalmak és címek tehát jogilag mindaddig fennállnak, míg ugyanaz a törvényes hatalom, amely állította őket, okmány-szerűleg meg nem szünteti azokat. Éppen azért használja a Rituskongregáció azon címekre, amelyekre ő a határozatát vonatkoztatni akarja, ezt a kitélt „penitus extinctae”, mert ennek az a jogi tartalma, hogy az a egyházi hivatal, mely az illetékes főhatóság által okmány-szerűleg, tehát joghatósági eselekedet által töröltetett el, végleg megszűnik (penitus extincta est) és mivel az ilyenek az egyházi jogrend szerint még a *cimét* sem szabad többé adományozni, világos, hogy az ilyen kánonilag eltörölt egyházi hivatal címének felvétele s a címhez kötött jogosítványok használata nem más, mint bitorlás, alapjában semmis és érvénytelen valami.

Az egyetemes egyházjog szempontjából tehát a Rituskongregáció határozata teljesen jogikuss. Magyarországra azonban éppen azért nem vonatkozik, mert azokra az apátságokra nézve, a mikre vonatkoztatni akarnak, nem áll fenn jogilag az a kritérium, amit a Rituskongregáció ezen szavakban fejez ki: destructae vel penitus extinctae. A mai hazai címzetes apátságok és prépostságok egy részének fennáll a temploma, például csak Erdélyben is fennáll a kolosmonostorié, amely a mi kezünkön van, fennáll a boldogfalvié, amely a reformátusok kezén van, fennáll a szebeni b. Szűz Máriáról nevezett prépostság egyháza, amely a szász „püspök” kathedrális, fennáll a brassói apátság egyháza, amely hasonló jókat ért meg; és így elég tekintélyes számot lehetne felsorolni. Való igaz, hogy ezen régi apátságok egyházi legnagyobbbrészt mégis megsemmisültek vagy idegen kézre jutottak. Csakhogy *vis-major* következtében. Ilyen volt a tatárjárás, török hódoltság és a reformáció. De a magyar királyok ezen *vis-major* ellenében mindenha éltek a jogfenntartás fegyverével, mert az így elfoglalt és jogtalanul bitorolt apátságokat és prépostságokat az u. n. Liber

Regius lapjain feljegyezték és apostoli királyi felségjogok alapján állandóan és megszakítás nélkül adományozták érdemes egyházi férfiaknak mind e mai napig. Okmány-szerűleg megszüntetni azokat csak a magyar királynak állott volna jogában s ha ő ezt megtette volna, akkor jogilag is teljesen illelenék rájuk a „penitus extinctae” kritérium és tehát az a következtetés is, ami a Rituskongregáció fenti rendeletéből következik. De a magyar király nemcsak hogy okmány-szerűleg meg nem szüntette őket, hanem éppen ellenkezőleg: állandóan adományozta őket azzal a szándékkal, ami a magyar királyok koronázási esküjében is kifejezésre jut, hogy t. i. amint a viszonyok és a körülmények engedik: visszaállítja őket régi fényükbe. Ha tehát *vis-major* következtében, tényleg megszűntek is, jogilag nem szüntethetők meg, mivel ezt megakadályozta a magyar egyház főkegyuránja az apostoli királynak jogfenntartó eljárása, mely soha sem szüntetett. Ez kétszégbevonhatatlan történeti tény. És nem is egyedül álló dolog ez. Rendes útja ez az egyházi jogéletnek.

Tudvalevő dolog ugyanis, hogy püspököket csak valamely egyház, vagy egyházmegye címére lehet fölszentelni. Ha már most valamely megyés püspöknek kiegészítő püspöksége, mivel már a nicei zsinat úgy határozott, hogy egy egyháznak két püspöke nem lehet, a pápa az így kinevezett kiegészítő püspöknek valamely elpusztult püspöki egyház címét adományozza. Az elpusztult kifejezést azért használja az egyházi joggyakorlat, hogy ezzel is jelezze a *vis-major*t. Törökök, pogányok, eretnekek, szakadarak, egyáltalában ellenséges befolyások által elpusztított püspöki egyházak címét a jogfenntartás elve alapján adományozza a pápa. De sohasem adományozza az olyan püspöki egyházak címét, amelyek a pápa által okmány-szerűleg töröltettek el (penitus extinctae). Csak két példát hozok fel erre nézve. Valahol a Brunner Sebestyén nagyírú olaszországi utazásait leíró könyvében¹⁾ olvasható egy ilyen beszűntetett püspökség dolga (talán éppen Murano, Venecia mellett), ahol Brunner azt humorosan írja, hogy azt a régi püspökséget a pápa úgy eltörölte, hogy nem maradt meg belőle más, mint az ottani plébános két fekete kalapcsókra, amit a néhai püspökség emlékére a pápa privilegiumba hagyott meg neki. Olaszországban van még ilyen több is. Még a címüket is megszüntették és senkit arra többé fel nem szentelnek.

Még közelebb fekvő példa a bécsűjhelyi (Wienerneustadt) régi püspökség esete. Bécsben csak a XVIII. évszázadban állították fel az érsekséget; ott éppen úgy nem volt püspök, mint ahogy Budapesten maig sincs; Bécs egyháziilag ősidők óta a bécsűjhelyi püspök joghatósága alá tartozott.

Mikor aztán felállították a bécsi érsekséget, a bécsűjhelyi püspökséget teljesen megszüntették; még a címe is megszűnt; a bécsi érseknek állandóan van segédpüspöke, néha kettő is. Volt és van ezek közt parnassusi, alaliai, carrhei, selimbriai stb. püspök. A bécsűjhelyi címzetes soha sem volt, azért mert a pápa a törvényesen megszüntetett püspökségeket még címben sem tartja fenn, hanem csak azokat, amelyek *vis major* által dűltek fel, azért, hogy jelezze, hogy ez egyszer törvényesen felállított püspöki joghatóság nem adható ki (penitus extincta) más, mint a törvényes egyházi felsőbbbség jogszerű rendelkezése által.

Ebből következik, hogy mindazon apátságokra és prépostságokra nézve, melyekre áll a

1) Heitere Studien u. Kritiken in u. über Italien. Wien. — Brauwüller.

penitus extincta jogi kifejezésben tartalmazott ismertető érv (kriterium), igenis feltételül vonatkozik a római dekretum; mivel azonban a magyar szent korona területén fennálló u. n. címzetes apátságokra és prépostságokra nézve, a jogszerű alapító és megszüntető hatalommal rendelkező magyar apostoli királyoknak kétségtelen jogfenntartó adományozásai által ezen apátságok és prépostságok jogilag meg nem szűnhettek, hanem mint speciális magyar egyházi intézmény fenntartattak már csak ex vi consuetudinis immemorabilis strictae cum suis conditionibus comprobatae — elvileg és tényleg fennálló jogcím erejénél fogva is más elbírálás alá kell hogy tartozzanak.

De sem a multa, sem a jelenre, sem a jövőre nézve nem forog fenn olyan körülmény, amelyből ki lehetne okoskodni, hogy a magyar apátok és prépostok, szertartásos jogosítványukat az egyházi törvényes jogrend ellenére megszerték és gyakorolták volna. Ugyanezért ezen jogosítványok további fenntartása érdekében merőben fölösleges a jozefinizmus vízeire evezni és a magyar apostoli királynak olyan jogot tulajdonítani, amit ő maga sem tulajdonít magának s ami őt a dolog érdeme szerint meg sem illeti. Mert:

a) a főpapi diszjelek használata amint mondani szokták, de jure, vagy ipso jure beletartozik a püspöki rendi jogba. Épügy, mint p. o. a bérmlás. S valamint ezt, sőt más püspöki rendi jogokat is gyakorolhatnak egyszerű papok, ha ezt nekik a pápa megengedi. — mint ahogy az egyes apátok és a missziókban működő papok gyakorolják is. — ez által ezen jogok mégsem szűnnek meg püspöki rendi jogok lenni: azoképpen a főpapi diszjelek használata is akár a pápa által, akár megyéjében a püspök által engedélyezhető és engedélyezett is püspökrendben nem levő papoknak, anélkül, hogy ezáltal ez a jogosítvány megszűnne püspöki rendi jogosítvány lenni. Már pedig a magyar apostoli király sohasem adományozhat olyant, amivel maga sem bír: püspöki rendi jogot, — egyszerűen azért, mert ő nem püspök. Non habet ordinis potestatem.

Akik az apátságok adományozásával a főpapi diszjelek adományozását is ipso jure a királynak szeretnék lekötöni, hivatkozva a királynak a Szilveszter-bullában biztosított joghatóságára, — éppen abban tévednek, hogy ezt a jogosítványt pusztán a külső joghatóság körébe tartozónak velük, holott az a püspöki rendi hatalom saját természetes kelléke. A magyar királyok nem is éltek azzal soha. — Felhozzák, hogy maga szent István két esetben élt vele: de ha hitelesek is azok az esetek, lehetett ő maga jóhiszemű tévedésben a maga jogának kiterjedése felől. Meg aztán tudni kell, hogy éppen a szent István királyunkat kanonizált VII. Gergely pápa folytatta később a súlyos investitúra harcot, s aki tudja, hogy e küzdelemnek mi volt az indítéka, az nem találhat a szent István királyunkkalitól fogva infula adományozásában semmi különös bizonyítékot, mert hát megeshetett, hogy ő maga, — jóhiszeműleg — tett olyant, amit a hatalmas német császárok is megtettek, s aminek mint illetéktelenül gyakorolt jognak revindikációja érdekében később oly rettentő küzdelem tört ki, mint a világtörténelmi jelentőségű investitúra hare.

Azt kellene megbizonyítani, hogy amit szent Istvánról két esetet illetőleg felhoznak, azt utódaik mind e mai napig állandóan gyakorolták. Csakhogy éppen ez az, amit megbizonyítani jogi és történelmi, belső és külső lehetetlenség. Továbbá bizonyításra szoruló tény volna az is, hogy a király által jelenleg adományoztatni szo-

kott 156 címzetes apátság és 100 címzetes prépostság tényleg valamennyi infulás apátot tudott-e a maga idejében birtokosul, mert a Pontificale Romanum infulás apátot is emleget, meg biretumos apátot is; s hogy sok egyáltalában és valóban apátság és prépostság volt-e, vagy csak egyszerű monasterium priorrak az élén. Mert én p. o. egy újabb kitűnő munkában a hazai karthauzi rendről azt olvastam, hogy a legtöbb kolostornak priorja volt, holott ezen kolostorok címeit egy szálíg a címzetes apátságok azon jegyzékében találom, amelyet Geregy József a miniszteriumból nyert hiteles adatok alapján a Kath. Papság 1905-iki Évkönyvében kiadott. — Aztán ahhoz a miniszteriumbeli hiteles jegyzékhez is lehetne a kritikának egy-két szava; mert p. o. kerzi apátságot Erdélyben is mutat ki és a szomszéd eszanádi megyében is, ahol az egresi apátság ismét gyanús konkurrál az Erdélyben levő egeresivel. Lehetne egy egész bokrétát szedni effeleiből, no, de ez a jelen írásnak nem célja.

A kérdés lényege az: jogosan éltek és élnek-e a hazai címzetes apátok és prépostok a főpapi diszjelekkel; s ha igen, megfoszthatók-e ezen kiváltságuktól egy ilyen általános kijelentés által mint a rituskongregáció jelen határozata. Az utóbbi kérdésre ugyan már azzal is megfélemlünk volna, hogy kimutattuk, miszerint az apostoli király egyedülálló jogosítványait tekintve, hazánk kiváltságos jogterület, melyre az a határozat annál kevésbé vonatkozhatik, mivel ezt kifejezetten nem mondja ki. De nézetünk szerint a hazai címzetes apátságok és prépostságok dolga az egyetemes egyházjog szempontjából is teljesen rendben van.

A Rituskongregáció határozata, amikor egyszerűen királyi hatalom által adományozott és úgy tényleg mint jogilag teljesen megszünt (penitus extinctae) apátságokról szól, nyilván abból a felfogásból indul ki, hogy itt a királyi hatalom sérelmesen nyúl bele a tisztán egyházi, vagyis inkább a liturgikus jogrendbe s mintegy reakényszeríti az egyházat oly kiváltság elismerésére, melynek nemcsak a tényleges jogalapja szűnt meg teljesen, hanem a melynek engedélyezése kizárólag a püspöki rendi joghatóságának belső attribútuma. A magyar apostoli király adományozási ténye azonban nem ilyen. Ennek világos bizonyossága a királyi adománylevel szövege és az egész ügyben követett évszázados hazai joggyakorlat is.

A királyi adománylevel ugyanis csak az illető apáti vagy préposti cím adományozásáról szól és a kinevezettet mint főkegyúr bemutatja (praesentálja) az illetékes püspöknek, hogy az őt az illető apátság címének birtokába iktassa be és áldja meg. — A püspöki diszjelek adományozásáról a királyi adománylevel egy szót sem szól. A püspök, akinek a megyéjébe az illető apátság címe tartozik, az így kinevezettet apáti méltóságába beiktatja, de előbb kikéri tőle úgy a tridentin hittvallás letételét, mint a hűség esküt. Külön, a saját főpásztori joghatóságát pregnánsul feltüntető önálló okiratban megengedi neki, hogy a saját megyéje területén a főpapi diszjeleket használhassa oly korlátozásokkal, illetőleg olyan terjedelemben, amiben azt a megyés püspök a saját püspöki rendes joghatóságából kifolyólag engedélyezni jónak látja. Ha a kinevezett más püspöki megyébe tartozik, az a szokás, hogy a beiktatásra illetékes megyés püspök rendesen megbizzza azt a püspöktársát, akinek az új apát alattvalója, hogy az ő nevében az teljesítette a beiktatást. De ettől is eltérnek; a bold. Hetey pécsi püspök például egy székesfehérvári kanonokot, aki pécesegyházmezei apáti címet kapott, magához rendelt Pécsre s ott ő

maga iktatta be. — Akinek tehát más püspöki megyében van az apáti címe, az mind a két püspöktől kap okiratot, hogy világosan kitűnjék, miszerint a főpapi diszjelek adományozása az illető megyés püspöknek kizárólagos joga a maga megyéjében. Az az esztergomi pap p. o., akinek Erdélyben van a préposti címe, használhatja a főpapi diszjeleket, az esztergomi és az erdélyi püspöki megyében, ha őt az erdélyi püspök beiktatta s ha ezt a saját érseke tudomásul vette s mindkét főpap a maga megyéjére nézve megengedte neki a főpapi diszjelek használatát. Másol azonban nem élhet azokkal, ha az illető megyés püspöktől esetről-esetre külön engedélye nincs.

A diszjelek használatának kiváltságát tehát a hazai címzetes apátok és prépostok törvényes főpásztoraiktól bírják s éppen ezért ezt az egyetemes egyházjog szempontjából sem lehet sérelmesnek mondani.

Ez nekik tényleges és törvényesen megadott személyes kiváltságuk, amelytől őket, csak kánoni büntett miatt, szabályszerű kánoni peres eljárással és jogérvényes bírói ítélettel lehetne megfosztani.

Hogy a jövőre nézve rendelkeznek a Rituskongregáció, azt hazánkát illetőleg már a fennebbiek szerint azért sem lehet feltételezni, mert p. o. a Protonotáriusok kiváltságait rendező és magától X. Pius pápától eredő, már ismertett Motu Proprio a püspököknek rendes joghatóságukon felül, még külön apostoli vizitatori hatalmat is ad, hogy megvizsgálhassák, kinek, mi a jogcím arra nézve, hogy a főpapi diszjeleket használhassa.

Ebből világosan következik, hogy ha a magyar püspökök az apostoli királyi adományozást ezután is fennálló évszázados jogszokás szerint olyan főkegyúri kegyelmi tényleg fogják tekinteni, amelynek alapján ők a kitüntetett egyházfőfűfűnek a maguk hatáskörén belül a beiktatáson kívül a főpapi diszjelek használatát is meg fogják adni: ez teljesen törvényes alapon élhet velük ott ahol, akkor, amikor és úgy ahogy azt a megyés püspök előírja és megengedi. Ez bizony eddig is így volt. Bizonyosság reá, a mi 83 esztendősi erdélyi egyházmezei Statutumunk, amely világosan kimondja, hogy a magyar apostoli király által kinevezett tiszteletbeli apátok és prépostok, mindaddig, míg erre nézve a megyés püspöktől külön felhatalmazást nem kaptak, semmiféle főpapi diszjelet nem viselhetnek. Ez ellen a Statutum ellen az apostoli király sohasem tiltakozott. Mert ő maga is jól tudja, hogy mi az ő joga és mi a püspöké.

Alapjában véve tehát a Rituskongregáció ismertett határozata sem mond mást, mint ami az erdélyi Statumban már 83 éve benn van. — Az, hogy valakit a király nevezett ki apátnak. — még nem jogosítja fel őt főpapi diszjelek viselésére. — De ha a püspök megengedi neki, akkor már jogosan viseli. Azt eldönteni pedig, hogy kinek, minő alapon engedje meg a püspök e diszjelek használatát, a püspök rendi joga. Megáldás a mi Statutumunk szerint eddig sem volt szükséges.

Ezek szerint tehát, nem is lévén a dec. 14-iki határozat kihirdetve a megyében: marad minden úgy ahogy az évszázados jogszokás, az egyházmezei Statutum s az 1904. évi 1982. számú püspöki rendelkezés előírja.

H I R E K.

— **A hegyaljai esperes kerület** folyó évi május hó 3-án Borbándon tartotta meg koronagyűlését. Ezen nap szent kereszt felalálása ünnepe Borbándon egyszersmind a templomnak titulusa lévén, a gyűlést épületes egyházi istenisztizetel előzte meg, melyen a misel főesperes Imets F. Jákó apát-kanonok celebrálta; Zomora Dániel kanonok plebános az Oltári-szentségről exhortációt tartott, a hívek közül többen gyóntak és áldoztak; mise után fél órai szentségimádás következett; az istenisztizetel áldásadás zárta be. — A koronagyűlés több fontos ügyben hozott érdemleges határozati javaslatokat, melyek közül egyiket-másikat, mint közérdekűeket jövő számunkban közölni fogjuk.

— **Fehérvasárnapján** az érdekelt szülők jelenlétében számos kis iskolás leány és fiú végezte az apácák templomában első szent áldozását. Az áldozás előtt és után Barthos székesegyházi káplán a gyermekek értelméhez illő kedves beszédet mondott. Mise alatt az apácák vezetése alatt álló intézet növendékei megható szép éneket adtak elő.

— **Csikszentmiklósról** értesítenek, hogy ott is harmincyole volt az első áldozók száma, kik Kőrödy Mihály ottani plebános kezéből vették magukhoz az Úr szent testét. Áldozás után tartalmas beszédében különösen a szülőkkel figyelmeztette a plebános, hogy gyermekeiket most úgy tekintsék, mint élő tábornakulomot s örökzedjenek őket bármi módon is megbotránkozítani. Mise után a szives plebános vendégelte meg kedves kis vendégeit.

— **Halálzás.** Szöcs Józsefné sz. Csiszár Karolina, Szöcs Ákos dr. gyulafehérvári kir. törvényszéki bíró édes anyja 77 éves korában máj. 2-án elhunyt. Temetése óriási közönség részvéte mellett 4-én d. u. volt.

— **Levelezők lelkiismeretessége.** Az Országos Pázmányi Egyesület védő irodája közli velünk: Április 13-án a szocialisták sajtóorgánuma, a „Népszava” Egy katolikus legényegyesület életéből címen különféle vádakkal illette a komáromi katolikus legényegyesületet. Többek közt holmi billiárd-pénzek eltűnéséről, jobban mondva elikkasztásáról beszélt, nemkülönbön valami társasösszejövetelen előfordult pofokodásról is értesült — levelezője révén —, sőt azt is tudni vélte, hogy az egyesületi titkárt alaposan elphálohták és kidobták a helyiségből. Az Országos Pázmány-Egyesület védőirodája megkeresésére Zsídék Mihály egyleti jegyző az alábbi felvilágosítást adja: Amit a komáromi levelező tendenciózus színezéssel a komáromi katolikus legényegyesület életéből, nevezetesen billiárd-pénzek rejtélyes eltűnéséről ír, abból az a valóóság, hogy az egyesület dékánja billiárdpénz címen 64 fillért elfelejtett jegyzékbe venni, mivel azt eselvetésből az egyesületi helyiségen kívül adták át neki, de amelyről ő a pénztárosnak elszámolt; ebből ellenségei vádat kovacsoltak ellene, hogy megbélyeggezzék a különben közbeesülésben álló férfiút. Azonban a választmány a vádban személyes hajszát látván, a dekánnak bizalmat szavazott. Levelezőnek egyéb állításai pedig kohományok. Mert az egyesülettagjai farsang óta társas összejövetelt nem tartottak s úgy a pofokodásra alkalmuk sem lehetett. Titkárrja pedig az egyesületnek nincs, nem is volt; de igenis van régtől fogva egy jegyzője, de ez családos lévén, az egyesület gyűlésein kívül alig jelenik meg máshol, tehát ha rászolgált volna is, akkor sem dobhathat ki sehonnan. Az emókról mondott jósálati is csak oly alapnélküliek és annyi hitelt érdemlnek, mint az egész egyesület beszenyvezni szándékolt hazug kirohanásai.

— **Pályázat tanítóképzőbe.** A székelykeresztúri m. kir. állami tanítóképző-intézet I-ső osztályába az 1905—1906. iskolai évre felvesznek oly építést, épszervezetű, egészséges ifjakat, akik 14-ik életévüket betöltötték, de 18 évnél nem idősebbek és a gimnázium, vagy reálisok, vagy a polgári iskola legalább 4 alsó osztályát, vagy a felső népiskolát jó sikerrel végezték, vagy a jelen év június hó végéig elvégzik. A felveendő 30 ifjú közül 18 bentlakás, reggeli, ebéd és vacsora, 2 bentlakás, ebéd és vacsora, 2 ingyen ebéd, 2 évi 120—120 kor., végül 1 évi 100 kor. ösztöndíj kedvezményében fog részesülni. A kedvezmények a középiskola vagy a polgári iskola IV. osztályát végzett kitűnő és jeles előmenetelű növendékeknek fognak adományoztatni. A bentlakók ingyen lakást, fűtést, világítást és mosatást élveznek. Ingyen gyógykezelésben minden rendes tanuló részesül. A felvételért sajátkezűleg irt és I koronás bélyeggel ellátott folyamodások a tanítóképző-intézet igazgató-tanácsához címezve jelen év május 31-éig küldendők be. A folyamodás a következő és szabály szerint felblyegyzett okmányokkal szerelendő fel: 1. Iskolai bizonyítvány az 1903—1904. iskolai évről s igazgatói igazolvány (felévi értesítő) arról, hogy az illető a jelen 1904—1905. iskolai évben mely osztálynak a tagja s milyen magaviselettel és előmenetellel tanult? A jelen tanévi végbizonyítvány július 1-éig az igazgató-sághoz utólagosan beküldendő. 2. Születési bizonyítvány. 3. Tiszti orvosi bizonyítvány. 4. Ujraltatási bizonyítvány. 5. Hiteles közszégi vagy szegénységi bizonyítvány, a szülők társadalmi állásának felemlítésével. 6. Hiteles családi kimutató (telkeszi hivatal nagy közszégi előjáróságtól), melyben kimutatandó a családtagok száma névszerint, azoknak egyenkint az életkora s az, hogy közülök hány van a családfő közvetlen gondozása alatt és hány van távol a szülői háztól s a távollevő mily mértékű neveltetési költséggel terheli meg a családfentartót.

— **Gyémánt és rádium.** Crookes Vilmos, a kathodsugarak világhírű felfedezője, nagyon érdekes kísérleteket végzett kisebb-nagyobb gyémántdarabokkal. Légüres térben először kathodsugaraknak tett ki gyémántszemeseket. A kathodsugarakhatása alatt, melyeknek a Röntgensugarak létüket köszönhetik, a gyémánt a legkülönbözőbb színekben esodás ragyogásával kezdett el világitani. Lassankint azonban lankadni kezdett a fény intenzivitása s a gyémánt elhomályosodott. A homály csak külsőleg borult a gyémántra és saját törmelékével le volt csiszolható. A vékony homályburok — mint kitűnt — grafit volt s a Moissau-próba kimutatta, hogy kb. 3600 foknyi hőséget állott ki a gyémánt. S mivel a rádiumnak s a kathodsugaraknak számos azonos tulajdonsága van, Crookes már rádium-sugaraknak tett ki gyémántot. A rádiumbromid behatásának egyoldalról kitett gyémánt 14 napon keresztül világitott az egész kísérletezés tartama alatt, s esőpp eltávozás se történt rajta. Legfőlebb parányival sötétebb lett. Ha azonban a radioaktív sugarak emanációja egész nagyságban körülvette a gyémánt-darabot, akkor csakhamar zöld festék színű lett s patinát kapott, melyet csak hosszas fázados után különböző savakkal lehetett eltávolítani. A rádiumsugarak tehát szinesítik is a gyémántot, vagy grafitá is változtatják.

— **Pályázat tanítóképzőbe.** A nagyszabani tanítóképzőintézet I-ső osztályába a következő 1905—1906. tanévre felvételért folyamodhatnak 14. életévüket betöltött olyan leányok, kik a felső leánynevelés, a polgári- vagy felsőbb leányiskola, vagy leánygimnázium négy alsó osztályát sikerrel végezték. Felvételi viz-

gátat nélkül, de pályázati kérvények alapján történik a felvétel. A felvételi kérvényhez a következő okmányok csatolandók: 1. Keresztlevél. 2. Iskolai bizonyítvány a megelőző tanévről s az ideai első felévi értesítő. Az évvégi bizonyítvány június hó 30-án feltétlenül beküldendő. 3. Orvosi bizonyítvány a folyamodonak a tanítói pályára alkalmas voltáról. A kérvényben kitéendő, hogy bentlakó vagy bejáró akar-e lenni a növendék. Bentlakási havidíj 36 korona (18 forint). A kérvényeket az intézeti igazgató-sághoz június hó 15-éig kell benyújtani. A felvétel július hó első napjában lesz elintéztve, miről az érdekeltek azonnal értesítést nyernek. A II., III. és IV. osztályban szintén vehetők fel új tanulók, ha kimaradás folytán hely üresedik. A II. osztályba felvehető olyanok is, akik kisedővönői oklevelet szereztek vagy a felsőbb leányiskola, esetleg a leánygimnázium hat osztályát végezték. Az ilyen tanulók az I. és II. évfolyam különböző tárgyaiból vizsgálatot tesznek. A bentlakásról prospektust szívesen küld az igazgató-ság.

— **Hogyan táplálkozzunk helyesen?** 1. Lassan együnk és rájuk meg jól az ételeket, hogy a falokat a nyálka jól átjárja, mielőtt lenyeljük.

2. 10 fok C. alul és 40 fok C. felüli ételeket ne együnk és különösen ne egymásután.

3. Étkezés közben igyekezzünk nyugodtakkal lenni; izgatott hangulathoz az emésztés is szenved.

4. Legyen gondunk az ételek elkészítésére és óvakodjunk a hamisított tápszerektől.

5. Ne terheljük meg a gyomrunkat.

6. Ne étkezzünk egyoldaluan. Legjobb a változatos, az állati és növényi tápszerkekből vegyesen előállított eledel.

7. A már megszokott étrendet állandóan be kell tartanunk. A mi igényeinknek teljesen megfelel a napjában háromszor szokásos étkezés; gyöngébbek és gyermekek megtoldhatják ezt délelőtti és délutáni uzsonnával.

8. Vacsoránkat legalább is két órával a lefekvés előtt fogyasszuk el; és mindenkifelel ne együnk este sokat.

9. Ne igyunk sok vizet étkezés közben; hátráltatja az emésztést, ha túlságosan felhigítjuk a gyomrunkat; a bor és sör ivása mérselegt mennyiségben ajánlatos.

10. Az ebéd utáni alvás, bár nem feltétlenül szükséges, de gyenge, ideges, vérszegény emberekre üdítőleg hat.

11. Az egyszerű változatos és zamatos házi eledel egészségesebb a konyhaművészet bármely más remekénél.

— **A dohány és az egészség.** Kuborn tanár, a belga akadémia tagja, a következőket ajánlja, hogy a dohányzás káros hatásának elejét vegyük:

„Kerüljük a nedves dohányt, mert ez megengedi, hogy a nikotin a dohányból kiszabaduljon a vízgőzzel, anélkül, hogy elemeire bomlanék.”

„Olyan dohányt fogyasszunk, amely csak a legkevésbé nikotint tartalmazza.”

„Ne dohányozzunk se éhomra, se röviddel a lefekvés előtt.”

„Szivart vagy szivarkát csupán szipkából szívjunk, mely lehet borostyánkőből, tájtekéből, szarutóból, cseszesnyefából stb.”

„A nikotin 250 fok melegnél gőzzé változik, az a része azonban, amely ily módon fel nem bomlik, a szivarnak vagy szivarkának abban a végében gyűl össze, amely az ember szájában van; ezért a szivar utolsó negyedrészet bőleesebb dolog eldobni.”

„Csak hossziszárú pipából szabad szívni, és olyanokból, a melyek gyűjtővel vannak el látva.”

„A szívarkaszívás a legkevésbé ártalmas a dohányzás különféle fajai közt.”

„Csak jól szellőztetett helyiségben dohányozzunk.”

Ezeket a szabályokat minden dohányzóknak követnie kellene.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* Erdélyi Öltáregyesületi Lap II. évfolyamának 9-ik száma élénk és változatos tartalommal jelent meg, melyből kiemeljük a következő cikkeket: A kenyértörésben ismerik fel Krisztust. Egy zárda kínese ládájából. Egy jóízű levél. A keresztényszeretetről. Egyesületi élet. Különbölkék stb. Megemlítjük, hogy a már oly kedves vendéggé váltott hitbuzgalmi lapot felszólította a „Örökimádás”, hogy szünejek meg önálló lenni s olvadjon be amabba. A szerkesztő felszólítja tehát olvasóit, hogy mondjanak erre vonatkozólag véleményt. Egy olvasó ki is fejezi részletet már e számban s ellene van a beolvadásnak. Mi ezt a nézetet szintén helyeseljük. Hiszen az erdélyi egyházmege hívei talán nem lohadtak egyszerre akkorát lelkesedésükben, hogy a kitűnő auspiciumok közt megindult és felkarolt lapot az anyagi támogatás megvonásával egyszerre elejtsék. Meg vagyunk győződve, hogy a hívek tettel fogják ennek meg csak a feltevését is megátolni. Ha már van valaminek, becsüljük meg úgy, amint dukál.

* *Beniczkyné-Bajza Lenke*, a nemrégiben elhunyt kiváló író nő legsikerültebb elbeszélése, a „Yelda” képezi az „Érdekes Könyvtár”, a világ legoliosabb folyóirata legújabb füzeteinek első közleményét. A közkedvelt író nő összes jó írói tulajdonai, gyönyörű stílus, forrón érző szív és kiváló emberismeret nyilvánul meg ezen elbeszélésben, melynek olvasása bárkinek is gyönyörtűsége szolgálhat. A dús tartalmú füzet közöl még költeményt gróf Zichy Gézáról, novellát Thury Zoltántól (mai számunkban), míg a külföldi irodalmat Csehov és Picon egy-egy meseteri elbeszélése képviseli. Gazdag az ismeretterjesztő és a „Rejtényvilág” rovat is, melynek minden egyes megfőjtője, kivétel nélkül, könyvtulajdonos. „Érdekes Könyvtár” a világ legoliosabb folyóirata. Előfizetés felvételére 1 korona, mely összeg a kiadóhivatalba (Budapest, V., Kálmán-utca 2.) küldendő. Mutatványfüzet ingyen.

CSARNOK.

A magyar kath. ifjúság zarándoklata Rómába.

Tavas van . . . virágfakasztó tavasz. Az enyhe szellő, a balzsamos levegő új életet varázsol a természetben. Erdő, mező, rét és liget illatárban úszik, a virágok gazdag színpompája a kaleidoszkóp tarkaságával vetekedik. A fák sűrűjéből madárénekek tör elő. A külvilág ily mesés megújulása felhangolja a lélek húrjait, és lelkesedést önt az eszményi, a szép és nemes iránt.

De hol találja fel a romlatlan, a fennkölt eszmékért dobogó ifjú kebel az eszményit, a művészetet oly arányban, mely lelkének vágyait kielégíti. Talán maga körül, hol a földhöz és annak jóvairól való túlságos ragaszkodás, az önzés, a szeretetlenség, és a közönyösség kövétőt látja. Nem, másról kell azt keresnie, a kereszténység bölcsőjében, a művészetek hazájában, Rómában.

Megértette ezt a kath. ifjúság és tömegesen sorakozott a zarándoklat dicsőn lengő zászlaja alá, hogy hitében, vallásos érzésében meg erősödjen és ismeretkörét a szépművészetek világhírű remekeinek szemlélésével gazdagítsa, hisz a keresztény vallás és a művészet karöltve haladt és halad egymással.

Hű képet festeni valamely tárgyról még akkor sem könnyű, ha az előttünk áll, míg dolgozunk. Mennyivel nehezebb hű képet adni az utnak és az ötnapi római tartózkodásnak, midőn szebbnél-szebb, érdekesebbnél-érdekesebb események oly gyors egymásutánban váltották fel egymást, hogy nem tudtam a jelent esodáljam-e vagy a multa gondoljak-e vissza? De mert jobb valami, bármily csekély értékű is, a semminél, megkísérlem a magasatos zarándoklat alatt látott és tapasztalt tényeket leírni. Róma ismertetésénél három mozzanat ragadja meg a figyelmet, a pogány, a keresztény és az új Róma. A pogány Róma történetét, nevezetesen személyeit, eseményeit és alkotásait a közepiskolákban bőven ismertetik. Elismerjük, hogy a tudományt és a művelődést azon kor viszonyaihoz képest szépen előmozdította. De művei bár figyelmünket teljes mértékben lekötik, a szívet mégis hidegen hagyják, mert az anyagiág lehetet terjesztik, az eszményit nélkülözik. Mily más érzés vonul át egész lényünkön a keresztény Róma szemlélésénél. Nem csak nagy alkotásai hatnak lebilinselő módon érzékinkre és ejtenek bámulatba, hanem a természetfölötti igazságokért, a magasatos eszmékért való lelkesedés, a földi élet megvetése, a test hanyagítása, az ellenségszeretet, az égiek forró kívánsága felolvasztja a szív jégkerget, szeretetre gyulasztja Isten és emberek iránt. A keresztény Róma aranybetűkkel van feljegyezve az egyháztörténet lapjain, de ez csak halvány képét nyújtja a dicső multnak. Valódi lelkesedést sz. hitünk iránt, rendületlen ragaszkodást sz. Péterhez és utódjához akkor érzünk a szó teljes értelmében, ha a régi keresztény emlékek szemlélésében elmélyedünk. Felújítják a multat és elvonnak a dicső sz. napok szemünk előtt. Édes sz. emlékek, mennyit köszönhet a keresztény világ nektek. Ti vagytok a kath. érület, az összetartozás delejforrása. Hozzátok sietünk, ha a szív lankadt, hideg és közönyös, ti pedig, mint a mágnesáram a sok időn át használt és erejében megfogyatkozott iránytűt megjavítja — hasonlóan erősítetek meg a világiakban elfáradt szívet, érdeklődést, üdéséget lehettek és irányítjátok a jóra. Az új Róma még a felvilágosodás sötét fainak sem okozhat örömet. Igazságtalan székhely, igazságtalan uralom, igazságtalan tanácsosok, az egyházellenes szabadságharcos eszmék pártolása jellemzik a modern várost. Képesek-e ezek a nép javát előmozdítani, a törvények és a felsőbb hatalom tiszteletét, megelégedést, békét és virágzást létesíteni!? Mindenki válaszoljon önmagának a kérdésre. Dömlinger, ki az egyháznak hű fia is volt, azt írja elszakadása előtt a „Kirche és Kirchen” című munkájában a 640. lapon: „A pápaság már sok trónt látott fölemeltetni és azután összetörve lehullni. Péter széke bizonyára az olasz királyságot és sok más birodalmat is túl fog élni.”

Az utazás.

Április 18-án este 1/27 órakor a budapesti keleti pályaudvar folyosói és várótermei élénkek voltak. A szülők és ismerősök egész serege kísérte ki a zarándokokat. Öröm és aggodalom ült az egyes arcokon; a zarándokok örültek, a hozzátartozók szomorkodtak talán azért, hogy nem tehették meg a szép utat, talán mert néhány napra oly nagy távolságra ragadja a vasút

és a hajó a szívükhöz oly közel állókat. A küllönböző érzelmeket egy két percre megzavarta a zarándoklat tudós vezetőjének dr. Pokorny Emmánuel hittanárnak felszólítása. Barátságos szavak kíséretében a jelvényeket osztotta ki. Sárge selyem szalagba, fehér zománcokot kereszt volt betűzve és mi a pápai színekkel ellátott jelvényeket már az idő rövidsége miatt is sietve tűztük fel. Nem sokáig gyönyörködhetek a kísérők a kis zarándokok szép kitüntetésében, mert a jel a külön gyorsvonatra való felszállásra elhangzott. A búcsú csak most lett igazán érzékeny, de az elhelyezkedésnek a gondjai enyhítettek a válás nehézségeit. Mindenki azon volt, hogy jó helyet kapjon. Vezetőnk azzal vigasztalt, hogy egy fülkében nyolcánál többen nem leszünk, de ez még se teljesedett be. A vonat hosszú futyolását a búcsú-intések és visszaintések egész sora követte. Elindultunk a nagy útra. Gyorsan szállt a gőzös Dunántúl termő földjei mellett. A tavasz késő ébredését, a vetések fejlődésének hátramaradását itt ép oly módon lehetett észrevenni, mint nálunk Erdélyben, vagy hogy kifogástalan elnevezést használják a Királyhágontúl.

A juhtenyésztés sem virágzó. A régebbi időben, midőn 120—160 korona volt a gyapjú mázsája, jobban kifizette magát a gyapjútermelés, de azért most se lenne a fáradság e téren jutalom nélkül. Dunántúl sok a jó föld, pedig a gyapjú minőségére ez nagy befolyással van; sokkal jobb az a fekete földön tenyésztett juhnoknál, mint a sárge homokos talajon folytatott tenyésztésnél. Reményünk lehet, hogy ez a szép iparág hazánkban fel fog lendülni. Ha az önálló vánterület életbe lép, le fogja szállítani a föld haszonbérének árát. A nép tehát az eddig fizetett bérletért nagyobb területet fog kapni, melyen majd a juhtenyésztésre is lesz hely. A küllöldi szövetek behozatala viszont drágább lesz és ez kedvezően hat majd a juhnnyák szaporítására. A sok nyírott gyapjú gyárakra vár, melyek a sok üres terület változatosabbá, élénkebbé tennék. Lehet, hogy már a közel jövőben vasútaink mentén a gyárak füstölő kéményeivel találkozunk. Ma csak a nagyobb városokban látunk ily épületeket, ezért oly visszamaradt a magyar ipar. Sok jót lehet remélni az önálló vánterületől, hogy ezek teljesebben, ezt kívánja minden hazafi.

A vasút nevezetes folyóhoz közeledett, Dráva szép habjaihoz. Hullámfodraival vonja meg a határt Magyarország és Szlavonia közt. Midőn a hidon átrohogtunk, búcsút intettünk drága hazánknak. Átléptük a tulajdonképeni magyar földet, bár Szlavonia politikai szempontból a magyar királysághoz tartozik.

Mégis érezhető már itt az idegen helyzet. Magyar beszéd alig lehet hallani és az állomásokon a szláv felírás is helyet foglal. A keskeny Szlavoniát átszelve, fontosabb hely, hol vonatunk több percig állott, Zágráb, a horvátok fővárosa. Késő éjjel érkezünk ide. A villanyfényvilágított pályaudvar, az impozáns indulóház kellemes benyomást tett még a félalomból felébredt utasokra is. A tervezett magyar himnusz énekelése elmaradt, mert az álom hatalmas úr.

T. K.

Iparunk és kereskedelmünk a XVI. és XVII. században.

(Folytatás és vége.)

A magyar városok magyar és szász városok szász kereskedői mellé ezen időben a XVII. sz. közepén kezdenek beszivárogni a görög kereskedők, kik főképen a temesi, általában a délmagyarországi részeken vetik meg lábukat és még

a felvidéki városok kereskedői elől is elhódítják a teret. Erdélyben a zsidók is részt vettek a kereskedésben. I. Rákóczy Gy.-ről pl. fel van jegyezve, hogy a zsidókkal, mint kereskedőkkel összeköttetésben állt, sőt a pataki iskolában egy Valerius nevű zsidót is alkalmazott. (Szilágyi S. I. Rákóczy Gy. 312. l.)

Erdély kereskedő és iparos néposztálya ezen időben még egy új elemmel szaporodik. Ekkor költöznek be az örmények. Az első csapat II. Rákóczy Gy. alatt 1644-ben érkezik be, amelynek tagjai Besztercén, Brassóban, Kantábar., Csiksomlyón, Görgey-szentimrén telepednek le, a második csapat mintegy 3000 család Apaffi Mihály alatt érkezik be s az épen említett helyeken kívül Szépvízen, Gyulafehérvárt, Szamosújvárt, Ebesfalván telepedtek le s mindjárt akkor kiváltságleveleket kaptak, hogy szabadon kereskedhessenek és üzhessék iparukat. A haza bennük értelmes, lankadatan szorgalmú és az üzleti szellemben leleményes polgárookra tett szert, csak az kár, hogy a magyar faj ezen jó tulajdonságokat akkor sem tudta teljesen elsajátítani.

Béres hazánk anyagi jóléte, városaink virágzása a XVI. század végén és a XVII. század hat első tizedében a felsorolt kedvező körülmények között feltűnő módon emelkedett. Egyik kortárs Szalárdi János így emlékezik meg erről: „Nem terjedett vala-e ki az egész kereszténységben s majd minden nemzetségek között mindenféle jó híre, neve méltósága? Igenis anynyira nevedekett vala boldog állapotjában, hogy ha abban megmaradhat vala és az igazgatásbeli csuszamodás avagy vetemedés és a miatt lett nagy romlás nem találja vala, méltán állhatná akárki, hogy az egész kereszténységben egy ekkorú tartomány és fejedelemség hozzáfogható nem volna.“ (Szalárdi: Siralmas Krónika 19. l.)

Végére is értem ezzel felolvasásomnak, mert igen elszomorító és leverő volna az emlékek súlya, ha részletezném azon pusztulást, mely Erdélyt Rákóczy Gy. lengyelországi kalandja után 6 év leforgása alatt 1657–1662. érte. 1658-ban a török-tatár hadak Erdélynek kivált déli és nyugati részét tették sivatagká, Ekkor pusztult el Gyulafehérvár is. 1658. szept. 5-ike volt az a gyászos nap, melyen a város a védelem teljes hiánya miatt, a török-tatár had kezébe került. A barbár horda összelört, elégetett mindent, sőt még a sirokat sem kímélte. „Erdély fővárosa romhalmaz lett s régi

fénye eltűnt örökre. (Acsády Mill. tört. VI. K. 123. l.) Kolozsvár, Brassó, Szeben csak óriási sarccal válhatták meg magukat, de vidékük sivatagká vált. 1658-ban a tatárok 100,000 török, irók szerint 150,000 embert hajtottak el Erdélyből. Az összes veszteség emberekben az ellenség, inség és pestis következtében 250,000 lélekre tehető. Városaink a nagy csapások súlya alatt elszegényedtek, eladósodtak s gondolható, hogy az ipar és kereskedés is évtizedekre tönkre ment.

Az ipar és kereskedés történetében ez nagy hanyatlást jelez, de olyat, melynek nem akkori iparosaink vagy kereskedőink voltak okai, hanem az elvakult és fejedelmi hatalomhoz gőrsösen ragaszkodó II. Rákóczy György makacs-sága. Akkori iparosainkról és kereskedőinkről ellenben állítani lehet, hogy feltékenyen óvták ugyan kiváltságaikat, de bámulatra méltó ipari tevékenységükkel, veszélyektől és fáradmaktól meg nem ijedő kitartásukkal városaink és a fejedelemség jólétét a megelőző szolid hosszú időre megteremtették, az egész osztály nagy erkölcsi súlya és értelmi ereje mellett egyesek fejedelmi barátaivá és országos megbízások végrehajtóivá váltak. Vajha a mostani iparos és kereskedő osztály is ugyanoly mértékben rendelkeznek amaz erényekkel is, épen oly tehetősekké, sőt gazdagokká tehetné városainkat és országunkat.

Péter János dr.

A szerkesztő üzenete.

F. K. A mint látni tetszik, a közlést megkezdjük; a folytatásokat kérjük minden hét *csütörtökéig* beküldeni.

B. F. Erre a számunkra már későn érkezett, A kézirat sorsáról tehát csak jövő számunkban adhatunk véleményt.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a **szabd. Hattyú gyógyszerár által Majna Frankfurt.**

Képviselőtet vállal

szalámi és hentes-árukban

jól bevezetett zsiradékárú-ügynökség

A. SCHANIL, Wien, XVII. Hauptstr. 67.

Szőlőlugast

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legesekélyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekebb díszé, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháladosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas (bár mind kuszó természetű), mert nagyobb része ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol lúgasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkitünőbb muskataly és más édes szőlőkkel.

A fajok ismertetésére vonatkozó színes fénynyomatu katalogus bárkinek ingyen és bérmentve küldetük meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja. Borfajú szőlőültványok is még nagy mennyiségben kaphatók leszállított áron. Borok családi fogyasztásra 50 l. és feljebb oleó árban és „Delaware” sima, ültetéshez és ebből borminta.

Érmelléki első szőlőültványtelep Nagy-Kágya, Biharmergye.

Értesítés.

Hivatkozással a magas püspöki körrendeletre, teljes tisztelettel értesítem a főddő és nt. plebános és lelkész urakat, hogy a kiváló gondossággal készült és illetékes szakértő által gondosan átvizsgált

intentiós könyvek készen vannak

és a tisztelt megrendelő uraknak 1 kor. 60 fillér ellenében postafordultával fogom megküldeni.

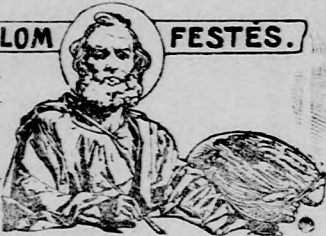
Kiváló tisztelettel

Papp György könyvnyomdája.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első országos műfestészeti és iparművészetiintézet. Alapították 1887-ben

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű aldozatkezsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stíluszerint, gipsz-márvány (stucco), kereszték aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25% engedély! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtanak**

Olajba oltárkép

magas entm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök becsé van és egyszersmind szobadisz, továbbá előnyös mász-, név- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéknak szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a leginomabl. kivitelben készíttem e

Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150
----------	-------	-------	-------	-------	--------	--------	---------

Poichromozott fa-szobrok,
aranyozott széllal

magas entm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztli-orvos-féje

FÜLOLAJ

gyógyít időszakos süketseget, fülfájást, fül- és nagyothallást, még időit esetekben is. Egyedül kapható üvegje 2 frt a Dr. ROTSHNEK EMIL gyógyszer-tárában. DEBRECZEN.

Egészen ingyen

zománcozott edényt nem kapnak sehol, de 8 főzőlabost és 6 főzőfazeket különféle nagyságban 12 darabot 1 frt. 75 kr.-ért en szállíthatok. Inyen esomagolás utánveit mellett.

A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.

— Árjegyzéket ingyen küldök. —

Kohn, gyáriraktáros, Budapest.
VI. ker., Csengeri-utca 51.

Hirdetések jutányos árban felvételnek e lap kiadóhivatalában.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

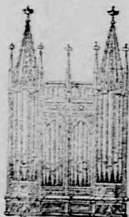
pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

PÉCSETT.

Alapították 1867.

Két arany, egy ezüst es egy nagy milleniumi eremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitűnő hangú es erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód es regisztrálás mellett még azon nagy előnyvel is bírnak, hogy a **templom nevéssége** ninc befolyással reájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzletünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.

Raktáron kitűnő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).

Mindenemű **javitásokat, hangolásokat** es átépítéseket olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva es renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☉ Villamos világítás. ☉ Fürdő.

Telefon. ☉ Társas kocsí. ☉ Kitűnő konyha. ☉ Valódi borok.

Kőbányai sör. ☉ Előzékeny es figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.